

**PÄIVITTÄISEN KIRJAAMISEN OIKEUDELLINEN PERUSTA IÄKKÄIDEN HENKILÖIDEN
KUNNALLISESSA KOTIPALVELUSSA VUODESTA 1966 VUOTEEN 2021**

Vanhustyön opinnäytetyö AMK 2021 Satakunnan ammattikorkeakoulu

Mia Hemming

(FM, lähihoitaja)

- Päivittäinen kirjaaminen
Mitä se on?
- Oikeudellinen perusta
Sosiaalihuollon ammatillinen henkilöstö on velvollinen kirjaamaan sosiaalihuollon toteuttamisen kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot (laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 2015)
- Iäkkäät henkilöt
Vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevaa väestöä
- Kunnallinen kotipalvelu
Kotihoito vuodesta 2005
- Vuodesta 1966 vuoteen 2021
Kunnallista kodinhoitoapua voitiin antaa myös vanhuksille vuonna 1966 voimaan tulleen lain myötä kunnallisesta kodinhoitoavusta

Oikeudellinen perusta

- Asiakasasiakirjalaki 2015
- Laki sosiaalihuollon hallinnosta 1966 – 1982 (sosiaalihuoltolaki)
  - > kodinhoitaja oli velvollinen pitämään sosiaaliministeriön ohjeiden mukaista työpäiväkirjaa
    - > käyntikerran päivämäärä, kuinka monta tuntia työajasta meni kodinhoitotyöhön, mahdollisiin matkoihin, mahdolliseen yöpymiseen, kuinka monta tuntia näistä tulee yhteensä, osallistuiko kotiavustaja karjanhoitoon, aterioiko työkodissa, millä välineellä kulki matkat ja kuinka monta kilometriä edestakaisesta matkasta tuli
    - > itsejäljentyvästi kolmisivuinen: sosiaalihallituksen suunnittelu- ja tilastotoimistolle, kodinhoitajalle jäävä päiväkirja, kodinhoitotoimintaa kunnassa valvovalle viranomaiselle työselostuksena

Entä kun laki ei velvoittanut kirjaamaan?

Kuka silloin velvoitti kirjaamaan?

- Sosiaalhallitus (sosiaali- ja terveyshallitus 1991 – 1992, sosiaali- ja terveysministeriö vuodesta 1992)
kotipalvelulomakkeet (vuoteen 1998)
viimeisimmät ohjeet 90-luvun alusta eli sosiaalhallituksen ohjeet
- Oppikirjat
  - viestivihkot
  - > vihkoon merkitään erilaisia asiakkaan vointiin ja palveluun liittyviä asioita
  - > vihkoa käyttävät kaikki asiakkaan luona käyvät työntekijät, kodinhoitajan tai kotiavustajan lisäksi esimerkiksi terveydenhoitaja, seurakuntasisar, sosiaalitarkkailija tai muu ammattilainen. Lisäksi siihen voivat tehdä merkintöjä tai kysymyksiä myös asiakkaan omaiset
  - > EOAK 8.5.2018. 263/2017
  - viestivihkoja ei mainita enää vuoden 2019 Kotihoidossa toimiminen -oppikirjassa

- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000)
  - palvelu- ja hoitosuunnitelma (laki ei velvoittanut tekemään kirjauksia palvelun toteuttamisesta)
  - > Ikäihmisten hoito- ja palvelusuunnitelma –opas (Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto sekä Stakes 2002): ”jokainen työntekijä huolehtii säännöllisestä kirjaamisesta omassa työvuorossaan ja kotikäynneillä”
    - > kotihoitokansio, viestivihot, asiakastietojärjestelmät
    - ”Helsingin kaupungin kotihoitokokeilun loppuraportissa vuodelta 2009 kuvaillaan, kuinka kotihoidossa työntekijät kirjaavat potilaan vointiin ja hoitoon liittyviä asioita kodissa säilytettävään hoitokansioon, niin sanottuun vihreään kansioon. Aiemmin oli tapana tehdä jokaisesta käynnistä kirjaus. Raportissa mainitaan, että uuden ohjeistuksen mukaan hoitokansioon kirjataan vain, jos käynnillä ilmenee jotain erityistä. Jokaisesta käynnistä tulee kuitenkin kirjaus kotihoidon Pegasos-tietojärjestelmään.”
- Iäkkäiden ihmisten palvelujen kehittämistä koskevat laatusuositukset
  - ensimmäisessä eli vuoden 2001 laatusuosituksessa ei ollut mitään päivittäiseen kirjaamiseen liittyvää
  - vuoden 2008 laatusuosituksessa viitataan asiakastietojärjestelmiin: niihin merkitään tietoja asiakkaiden toimintakyvyn ja kuntoutumisen arvioinneista sekä niitä ylläpitävistä ja edistävistä toimista. Tietojen on oltava ajan tasalla.
  - myöhemmissä ei käsitellä päivittäistä kirjaamista

Kirjaamisen sisällössä huomioitava / voidaan perustella kirjaamisen sisältöä

- Lait
  - henkilökisterilaki -> henkilötietolaki -> tietosuoja-asetus
  - hallintolaki
- Oppikirjat
- Oppaat
- Ohjeet (esimerkiksi THL:n määrämuotoisen kirjaamisen ohjeet)

“koska laki määrää” “koska näin on tapana”

- Vahvasti velvoittavat oikeuslähteet : esimerkiksi lait ja asetukset
- Heikosti velvoittavat oikeuslähteet: esimerkiksi hallituksen lakiesitykset
- Sallitut oikeuslähteet: esimerkiksi vakiintuneet tavat ja menettelyt, viranomaisten oppaat ja suositukset
- Oikeudellinen perusta monipuolistui ja laajeni 2000-luvulta alkaen. Edeltävinä vuosikymmeninä muutokset olivat maltillisia, silmiin pistävää ainoastaan sallittujen oikeuslähteiden tasainen kasvu (kodinhoitajaopas + viestivihot + hoito- ja palvelusuunnitelmaakansiot). 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä sallittujen oikeuslähteiden määrä kaksinkertaistui (+ asiakastietojärjestelmät + laatusuositus + hoito- ja palvelusuunnitelmaopas), mutta seuraavina vuosikymmeninä määrässä ei enää tapahtunut huomattavia muutoksia. 2000-luvulla vahvasti velvoittavien oikeuslähteiden osalta on tapahtunut huomattavaa kasvua, 2020-luvun osalta on johtopäätöksiä on liian aikaista vetää. Pyrkimys tiedonhallintaan selvästi näkyvissä 2000-luvulla sekä pyrkimys käsitellä sosiaali- ja terveystalvveluja kokonaisuutena (yhteys myös tiedonhallintaan).

Miksi laki määrää kirjaamaan?

- Oikeusvaltioperiaate: kaikessa virkatoiminnassa on laillisen seuraamuksen uhallalla tarkoin noudatettava lakia (Suomen Hallitusmuoto 1919) / julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia (Suomen perustuslaki 1999)
- Hyvinvointivaltio: sen toimintatavoissa korostuu hyvän hallinnon periaatteet, kuten johdonmukaisuus, läpinäkyvyys

Kiitos!